

O‘QITUVCHINING ILMIY DUNYOQARASHI VA PEDAGOGIK ERUDITSIYASI – SAMARALI TA’LIM KAFOLATI

*Andijon davlat pedagogika instituti
Pedagogika fakulteti, pedagogika yo‘nalishi
4-bosqich talabasi Tohirjonova Xumora Azizbek qizi
humora16042004@gmail.com
Pedagogika va psixologiya kafedrasi katta o‘qituvchisi
Turdiyeva Shohidaxon*

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19457210>

Annotatsiya: maqolada zamonaviy ta'lim tizimida o'qituvchining ilmiy dunyoqarashi va pedagogik eruditsiyasining ta'lim samaradorligiga ta'siri tahlil qilinadi. Ilmiy dunyoqarash ta'lim jarayonining metodologik asosi bo'lib, pedagogik eruditsiya o'qituvchining kasbiy mahoratini rivojlantirishga xizmat qiladi. Ushbu ikki omil o'quvchilarda mustaqil fikrlash qobiliyatini shakllantiradi.

Kalit so‘zlar: pedagogik eruditsiya, ilmiy dunyoqarash, ta’lim samaradorligi, pedagogik mahorat, o‘qituvchi kompetensiyasi, ta’lim sifati.

Аннотация: в статье анализируется роль научного мировоззрения и педагогической эрудиции учителя в современной образовательной системе. Научное мировоззрение служит методологической основой обучения, а педагогическая эрудиция способствует развитию профессионального мастерства педагога. Данные качества формируют у учащихся способность к самостоятельному мышлению и отвечают современным требованиям образования.

Ключевые слова: педагогическая эрудиция, научное мировоззрение, эффективность обучения, педагогическое мастерство, профессиональная компетентность, качество образования.

Abstract : this article examines the role of scientific worldview and pedagogical erudition in modern education. Scientific worldview serves as the methodological foundation of teaching, while pedagogical erudition enhances a teacher's professional competence. Together, these qualities foster students' independent thinking and prepare them to meet contemporary educational demands.

Keywords: pedagogical erudition, scientific worldview, education effectiveness, pedagogical mastery, teacher competence, quality of education.

Bugungi kunda ta’lim tizimi oldida turgan eng muhim vazifalardan biri – zamonaviy bilim va ko‘nikmalarga ega bo‘lgan, keng fikrlay oladigan hamda mustaqil qaror qabul qilish qobiliyatiga ega bo‘lgan shaxslarni tarbiyalashdan iborat. Bu jarayonning muvaffaqiyati esa ko‘p jihatdan o‘qituvchining kasbiy tayyorgarligi, ilmiy dunyoqarashi hamda pedagogik eruditsiyasiga bog‘liq. O‘qituvchi nafaqat bilim beruvchi, balki o‘quvchilarning fikrlash doirasini kengaytiruvchi, ularni hayotga tayyorlovchi shaxs sifatida jamiyat taraqqiyotida muhim o‘rin egallaydi.

Ilmiy dunyoqarash – bu insonning borliq, jamiyat va tabiat hodisalarini ilmiy asosda anglash va baholash qobiliyatidir. Pedagogik faoliyatda ilmiy dunyoqarashga ega bo‘lish o‘qituvchiga ta’lim jarayonini mantiqiy, tizimli va samarali tashkil etish imkonini beradi. Shu bilan birga, pedagogik eruditsiya o‘qituvchining keng bilim doirasini, turli fanlar o‘rtasidagi bog‘liqlikni tushunish qobiliyatini hamda zamonaviy pedagogik yondashuvlarni qo‘llash mahoratini ifodalaydi.

Zamonaviy ta’lim jarayonida o’qituvchining ilmiy dunyoqarashi muhim metodologik asos hisoblanadi. Ilmiy dunyoqarashga ega pedagog ta’lim jarayonida fakt va hodisalarni chuqur tahlil qiladi, bilimlarni tizimli tarzda yetkazadi hamda o’quvchilarning mustaqil fikrlashini rag’batlantiradi. Bunday yondashuv o’quvchilarning faqat tayyor ma’lumotlarni qabul qilishi emas, balki bilimlarni mustaqil ravishda anglash va qo’llashiga yordam beradi.

Pedagogik eruditsiya esa o’qituvchining kasbiy bilimlari kengligi va chuqurligini ifodalaydi. Eruditsiyaga ega pedagog nafaqat o’z fanini mukammal biladi, balki boshqa fanlar bilan integratsiyani ham amalga oshira oladi. Bu esa o’quvchilarning bilimlarni yaxlit tizim sifatida qabul qilishiga yordam beradi. Shuningdek, pedagogik eruditsiya o’qituvchining madaniy saviyasi, nutq madaniyati, kommunikativ ko’nikmalari va innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo’llash qobiliyatida ham namoyon bo’ladi.

Bugungi globallashuv jarayonida ta’lim tizimi oldida yangi vazifalar paydo bo’lmoqda. Axborot texnologiyalarining rivojlanishi o’qituvchidan doimiy ravishda o’z ustida ishlashni, bilim va malakasini muntazam ravishda oshirib borishni talab etadi. Shu sababli pedagogning ilmiy dunyoqarashi keng bo’lishi, u zamonaviy pedagogik g’oyalar va innovatsion metodlarni amaliyotda qo’llay olishi zarur.

Ilmiy dunyoqarash va pedagogik eruditsiya o’qituvchining pedagogik mahoratini shakllantirishda muhim omil hisoblanadi. Pedagogik mahorat esa ta’lim jarayonini samarali tashkil etish, o’quvchilarda bilim olishga qiziqish uyg’otish va ularning shaxsiy rivojlanishini ta’minlashda muhim rol o’ynaydi. Shu bois pedagog kadrlarni tayyorlash jarayonida ularning ilmiy tafakkurini rivojlantirish va pedagogik eruditsiyasini oshirishga alohida e’tibor qaratilishi zarur. O’qituvchining ilmiy dunyoqarashi, avvalo, uning bilim darajasi, ilmiy tafakkuri va kasbiy kompetensiyalarida namoyon bo’ladi. O’qituvchi o’z fanini chuqur bilishi bilan bir qatorda, boshqa fanlar bilan ham bog’liqligini tushuna olishi lozim. Chunki zamonaviy ta’lim jarayonida fanlararo integratsiya muhim ahamiyat kasb etadi. Fanlararo yondashuv orqali o’quvchilarda bilimlarni yaxlit tizim sifatida qabul qilish ko’nikmasi shakllanadi. Bu esa o’quvchilarning bilim olish jarayonini yanada samarali tashkil etishga yordam beradi.

Pedagogik eruditsiya tushunchasi esa o’qituvchining keng bilim doirasiga ega bo’lishini, turli sohalardan xabardor bo’lishini hamda o’z bilimlarini ta’lim jarayonida samarali qo’llay olish qobiliyatini ifodalaydi. Eruditsiya so’zi lotin tilidagi “eruditio” so’zidan olingan bo’lib, keng bilimga ega bo’lish degan ma’noni anglatadi. Pedagogik eruditsiyaga ega bo’lgan o’qituvchi nafaqat o’z fanini mukammal biladi, balki pedagogika, psixologiya, metodika hamda boshqa fanlar bo’yicha ham yetarli bilimga ega bo’ladi.

Pedagogik eruditsiya o’qituvchining kasbiy mahoratini rivojlantirishda muhim rol o’ynaydi. Chunki keng bilimga ega bo’lgan pedagog ta’lim jarayonida turli metod va usullardan samarali foydalanishi mumkin. Bunday o’qituvchi o’quvchilarning qiziqishlarini hisobga olgan holda dars jarayonini tashkil etadi, o’quvchilarni faol ishtirok etishga undaydi hamda ularning mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi. Zamonaviy ta’lim tizimida o’qituvchining pedagogik eruditsiyasi uning kommunikativ madaniyatida ham namoyon bo’ladi. O’qituvchi o’quvchilar bilan samarali muloqot o’rnatishi, ularning fikrlarini hurmat qilishi va ta’lim jarayonida erkin muhit yaratishi muhim ahamiyatga ega. Pedagogik eruditsiya shuningdek o’qituvchining nutq madaniyati, muomala madaniyati va pedagogik taktida ham namoyon bo’ladi. Bunday sifatlar esa o’qituvchi va o’quvchi o’rtasidagi ijobiy munosabatlarning shakllanishiga yordam beradi.

Ilmiy dunyoqarash va pedagogik eruditsiya o’rtasida uzviy bog’liqlik mavjud. Ilmiy dunyoqarash o’qituvchining tafakkur doirasini kengaytirsa, pedagogik eruditsiya esa uning bilimlarini boyitadi va amaliy faoliyatida samarali foydalanish imkonini yaratadi. Shu sababli ham pedagoglarning kasbiy tayyorgarligini oshirish jarayonida ushbu ikki omilni rivojlantirishga

alohida e’tibor qaratish zarur. Bugungi kunda ta’lim tizimida innovatsion pedagogik texnologiyalar keng qo’llanilmoqda. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, interaktiv metodlar va zamonaviy didaktik vositalardan foydalanish o’qituvchidan yuqori darajadagi bilim va ko’nikmalarni talab qiladi. Ilmiy dunyoqarashga ega bo’lgan va pedagogik eruditsiyasi rivojlangan o’qituvchi bu jarayonda yangiliklarni tez o’zlashtira oladi hamda ularni ta’lim jarayoniga samarali tatbiq etadi.

Shuningdek, pedagogik eruditsiya o’qituvchining ijodiy faoliyatida ham muhim ahamiyat kasb etadi. Ijodiy yondashuvga ega pedagog o’quv jarayonini qiziqarli va samarali tashkil etadi, o’quvchilarning bilim olishga bo’lgan qiziqishini oshiradi. Bunday o’qituvchi dars jarayonida turli innovatsion metodlardan foydalanadi, o’quvchilarni mustaqil izlanishga undaydi va ularning intellektual salohiyatini rivojlantiradi.

O’qituvchining ilmiy dunyoqarashi va pedagogik eruditsiyasini rivojlantirish doimiy o’z ustida ishlashni talab etadi. Pedagog muntazam ravishda ilmiy adabiyotlar bilan tanishib borishi, yangi pedagogik g’oyalar va metodlarni o’rganishi zarur. Bundan tashqari, ilmiy konferensiyalar, seminarlar va malaka oshirish kurslarida ishtirok etish ham o’qituvchining kasbiy rivojlanishiga katta yordam beradi.

Ta’lim jarayonining samaradorligi ko’p jihatdan o’qituvchining shaxsiy fazilatlariga ham bog’liq. Mas’uliyatlilik, ijodkorlik, tashabbuskorlik va doimiy rivojlanishga intilish kabi sifatlar pedagog faoliyatining muhim jihatlaridan hisoblanadi. Ilmiy dunyoqarash va pedagogik eruditsiya aynan shu sifatlarning shakllanishiga ham ijobiy ta’sir ko’rsatadi. Pedagog nafaqat bilim beruvchi shaxs, balki yosh avlodni har tomonlama rivojlantiruvchi, ularning tafakkuri va dunyoqarashini shakllantiruvchi yetakchi shaxs hisoblanadi.

Ilmiy dunyoqarash insonning borliq, jamiyat va tabiat hodisalarini ilmiy asosda anglash, ularni tahlil qilish va baholash qobiliyatini ifodalaydi. Pedagog faoliyatida ilmiy dunyoqarash muhim metodologik asos bo’lib xizmat qiladi. Ilmiy dunyoqarashga ega bo’lgan o’qituvchi ta’lim jarayonida o’quvchilarga bilimlarni izchil, tizimli va mantiqiy tarzda yetkazib bera oladi.

Xulosa qilib aytganda, o’qituvchining ilmiy dunyoqarashi va pedagogik eruditsiyasi ta’lim jarayonining samaradorligini ta’minlovchi muhim omillardan biridir. Ilmiy tafakkurga ega, keng bilim doirasiga ega bo’lgan pedagog o’quvchilarga chuqur va sifatli bilim bera oladi, ularning mustaqil fikrlashini rivojlantiradi hamda ularni zamonaviy jamiyat talablariga mos ravishda tarbiyalaydi. Shu sababli zamonaviy ta’lim tizimida pedagoglarning ilmiy dunyoqarashi va pedagogik eruditsiyasini rivojlantirishga alohida e’tibor qaratish zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Avliyakov N.X. *Zamonaviy pedagogik texnologiyalar*. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2012.
2. Azizxo’jayeva N.N. *Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat*. – Toshkent: O’qituvchi, 2006.
3. Ishmuhamedov R.J. *Ta’limda innovatsion texnologiyalar*. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2014.
4. Muslimov N.A. *Kasbiy kompetentlikni shakllantirish nazariyasi va metodikasi*. – Toshkent: Fan, 2015.
5. Nishonova S.A. *Pedagogika nazariyasi va tarixi*. – Toshkent: O’qituvchi, 2010.